

Perspectiefnota 2025

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Leeswijzer	5
Ontwikkelingen 2025-2028	6
Uitgangspunten	9
De weg naar een sluitende meerjarenbegroting	12
Onze aantrekkelijke leefomgeving	13
Passend wonen	16
Vitaal Platteland	18
Nieuwe energie	19
Een toekomstbestendig sociaal domein	20
Sport en cultuur bewegen je!	23
Werken en leren	26
Veiligheid	28
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering	29
Algemene dekkingsmiddelen	30
Bijlage 1: Stand van reserves en voorzieningen Afval en Riolering	32

VOORWOORD

Deze perspectiefnota 2025 is de opmaat naar de Programmabegroting 2025-2028. Het meerjarenperspectief dat we nu presenteren is in de lijn van het meerjarenperspectief bij de vorige Programmabegroting 2024-2027. We hebben nog wel last van prijsstijgingen maar deze zijn niet meer zo extreem.

Ons perspectief heeft nu een beperkt tekort voor 2025 en een fors tekort vanaf 2026. Daarbij tekenen we aan dat er nog een aantal onderwerpen is waar financiële consequenties aan verbonden zijn die nog niet in deze perspectiefnota verwerkt zijn. Te denken valt aan onder andere het wegenbeheerplan, het bermen beheerplan, de Sporthal in Ruurlo en de herhuisvesting van de bibliotheek. De onderwerpen zijn bekend, maar zijn financieel nog te onzeker om op te kunnen nemen in deze perspectiefnota. Tussen de perspectiefnota en de begroting komt bij een sommige onderwerpen meer duidelijkheid. Bij de begroting zullen we deze onderwerpen dan alsnog meenemen. Met de geïnventariseerde mogelijkheden voor fase 1 van de bezuinigingen kunnen wij in september een sluitende begroting (jaarschijf) voor 2025 presenteren. Anders gezegd: "We begroten met durf en varen scherper aan de wind." Een sluitende jaarschijf 2025 is in principe voldoende voor onze toezichthouder. Voor de jaren erna zullen er tekorten blijven.

Het demissionaire kabinet kon de tekorten bij de gemeenten niet terugdringen. En het onderhandelaarsakkoord lijkt op dit gebied ook geen verbetering van de financiële situatie bij gemeenten te bieden. Vooruitlopend op de onderhandelingen van het nieuwe kabinet zijn in de voorjaarsnota van het Rijk wel enkele maatregelen aangekondigd. Zo is het voorstel om de opschalingskorting te laten vervallen. Dit levert voor alle gemeenten vanaf 2026 een voordeel op van € 675 miljoen (voor Berkelland ± € 1,5 miljoen). Ook wordt de stabilisatie van het gemeentefonds eerder ingevoerd. Deze vervroegde invoering leidt voor 2025 wel tot € 675 miljoen minder inkomsten (voor Berkelland ± € 1,5 miljoen) in 2025. Om grote problemen bij de Programmabegroting 2026 te voorkomen gaan we door met het proces om bezuinigingen te inventariseren.

Op het moment van samenstellen van deze perspectiefnota 2025 zijn de uitkomsten van de meicirculaire nog niet bekend. Wij sturen u daarom, waarschijnlijk bijna gelijktijdig met het ontvangen van deze perspectiefnota, een raadsbrief met de uitkomsten van de meicirculaire en welk perspectief dat voor de gemeente Berkelland geeft.

LEESWIJZER

De perspectiefnota begint met het weergeven van de situatie. Hierin geven we aan welke ontwikkelingen en besluiten tot de huidige situatie hebben geleid. Vervolgens geven we per onderdeel een korte toelichting. In de programma's komen de verschillende onderdelen (indien van toepassing) terug en wordt er dieper op ingegaan.

De perspectiefnota is de kadernota voor de begroting 2025 en de meerjarenbegrotingen 2026 tot en met 2028. In de perspectiefnota zeggen we niets over het lopende begrotingsjaar 2024. Dit doen we in de bestuursrapportage 2024. We hebben wel gekeken naar de ontwikkelingen die we in 2024 zien en die naar onze mening een structureel effect hebben. Deze zijn verwerkt in de perspectiefnota onder autonome ontwikkelingen. Bij de programma's worden deze ontwikkelingen toegelicht.

In deze perspectiefnota is beperkt nieuw beleid opgenomen. En met uitzondering van het door uw raad besloten nieuw beleid ook alleen budgettair neutraal nieuw beleid. Dit doen we om twee redenen. Ten eerste is het merendeel van onze ambities al opgenomen in de begroting en de meerjarenbegroting. Ten tweede willen we geen extra druk leggen op het verslechterde meerjarenperspectief.

Deze perspectiefnota kent 1 bijlage.

In bijlage 1 is de stand van de reserves en van de voorzieningen riolering en afval weergegeven.

Lezen van tabellen

In de tabellen staan de negatieve getallen aan de lastenkant voor extra lasten, aan de batenkant staan negatieve getallen voor minder inkomsten. Positieve getallen staan aan de lastenkant voor een afname in de lasten, aan de batenkant staan positieve getallen voor extra inkomsten.

ONTWIKKELINGEN 2025-2028

We zien dat de meerjarenbegroting onder druk blijft staan. Deels door externe ontwikkelingen en deels door het feit dat tegenover de taken die we van het Rijk krijgen onvoldoende middelen staan. Daar komen onze eigen ambities ook nog bij.

Overzicht

In onderstaande tabellen hebben we de meerjarenbegroting geactualiseerd. Het beeld dat in de tabellen zichtbaar is gemaakt bouwt op van de begroting 2024 naar de stand van zaken zoals we die nu kennen. Onder de tabellen wordt per onderdeel een korte toelichting gegeven.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Begroting 2024	392	-8.053	-8.350	-8.851
2e Bestuursrapportage Fijnder	72	72	72	72
Versterken rekenkamer	-32	-32	-32	-32
Ontwikkelingen uit jaarrekening	120	120	120	120
Autonome ontwikkelingen	-1.022	-905	-616	-606
Nieuw beleid	-526	-69	-69	-69
Meerjaren saldo	-996	-8.867	-8.875	-9.366

Ontwikkelingen uit de jaarrekening

In de jaarrekening 2023 is een ontwikkeling terug te vinden die een structureel effect heeft van 620.000. Op de lijst met mogelijke besparingen voor fase 1 is hiervan € 500.000 opgenomen. Het restant van € 120.000 nemen we op als ontwikkelingen uit de jaarrekening.

SPUK GALA

De kosten van de combinatiefunctionarissen zitten al in onze begroting. Via een specifieke uitkering (SPUK) GALA kunnen we deze kosten nu opvoeren en krijgen daar nu structureel een vergoeding voor. Dit levert een structureel voordeel op van € 160.000.

Beheer en onderhoud gebouwen

De kosten voor het beheer en onderhoud van leegstaande gebouwen zijn in tegenstelling tot de verwachting niet afgenomen. We brengen de raming meer in overstemming met de werkelijkheid. Dit leidt tot extra lasten van € 65.000.

Toeristenbelasting

Bij de analyse van de jaarrekening is de eerste voorzichtige conclusie getrokken dat de raming voor de Toeristenbelasting structureel € 25.000 te laag is.

Bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
SPUK GALA combinatiefunctionarissen	160	160	160	160
Stelpost bezuinigingen gebouwen	-65	-65	-65	-65
Toeristenbelasting	25	25	25	25
Meerjaren saldo	120	120	120	120

Autonome ontwikkelingen

Autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die onontkoombaar zijn. Als gemeente hebben we geen directe invloed op de ontwikkeling. De autonome ontwikkelingen zijn op te splitsten in 4 categorieën.

1. Loon- en prijsontwikkelingen

Deze ontwikkelingen doen zich voor doordat producenten hun prijzen verhogen en door

afspraken in de CAO. Als basis gaan we uit van de cijfers van het CPB zoals deze gepubliceerd worden in de meicirculaire.

2. Begrotingen gemeenschappelijke regelingen

De begrotingen van gemeenschappelijke regelingen zijn voor ons een autonome ontwikkeling. Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijk regeling stelt de begroting vast. Vervolgens is de bijdrage die daarin voor ons staat genoemd een feit. We kunnen in de algemeen bestuursvergadering wel invloed uitoefenen, maar deze is zeer beperkt.

3. Gevolgen van besluiten

In de loop van het jaar worden besluiten genomen, door ons maar ook door andere organisaties die een effect hebben op onze uitgaven.

4. Algemene uitkering

Omdat wij de meerjarenbegroting ramen in constante prijzen wordt er in onze raming geen rekening gehouden met een stijging van de algemene uitkering door loon- en prijsstijgingen. Op basis van de septembercirculaire 2023 houden we rekening met de loon- en prijscompensatie in de algemene uitkering voor 2025.

Het structurele effect van de autonome ontwikkelingen is € 611.000. In de programma's worden de autonome ontwikkelingen toegelicht.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Loon- en prijsstijging	-2.900	-2.900	-2.900	-2.900
Gemeenschappelijke regelingen	-500	-500	-500	-500
Gevolgen van besluiten	-1.027	-905	-616	-606
Algemene uitkering	3.400	3.400	3.400	3.400
Meerjaren saldo	-1.027	-905	-616	-606

Nieuw Beleid

In deze perspectiefnota hebben we het nieuw beleid geïnventariseerd. De ontwikkeling van het meerjarenperspectief biedt weinig ruimte voor nieuw beleid. We hebben het nieuw beleid zoveel mogelijk beperkt tot het nieuw beleid dat budgettair neutraal is of dat slechts leidt tot een uitgave in één enkel jaar. We maken één uitzondering voor het Team Zorg en Veiligheid. Dit team is als pilot opgezet en laat goede resultaten zien. We willen dit dan ook voortzetten. Daarnaast is er nog een aantal onderwerpen waarvan we weten dat deze tot extra lasten kunnen leiden. Dit is nog afhankelijk van keuzes die gemaakt (moeten) worden. Omdat de keuzes nog niet gemaakt zijn zijn de onderwerpen nog niet verwerkt in deze perspectiefnota. Voor de volledigheid hebben we de onderwerpen wel opgenomen als onderdeel van deze lijst.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Mee te nemen nieuw beleid				
Een toekomstbestendig sociaal domein				
Team Zorg en Veiligheid	-69	-69	-69	-69
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering				
80 jaar vrijheid	-21			
Regio Deal Achterhoek	-436			
Totaal mee te nemen nieuw beleid	-526	-69	-69	-69

Niet mee te nemen nieuw beleid/onderwerpen				
Onze aantrekkelijke leefomgeving				
Wegen beheerplan				
Vitaal Platteland				
Bermen beheerplan				
Een toekomstbestendig sociaal domein				
SDA, toezichtstaken	-40	-40	-40	-40
Sport en cultuur bewegen je!				
Cultuur en erfgoedpact	-15	-15	-15	-15
Huisvesting bibliotheek	-570			
Regionale omroep	-31	-31	-31	-31
Sporthal Ruurlo (vanaf 2029)				
Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers				
Veiligheid				
Robuuste ODA		-150	-150	-150
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering				
Bode bus		-4	-4	-4
Totaal wensen en investeringen	-656	-240	-240	-240

Mogelijke besparingen

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Passend wonen - Winst Grondexploitaties	400	400	400	400
Een toekomstbestendig Sociaal domein - Begroten met lef	400	400	400	400
Een toekomstbestendig Sociaal domein - Landelijke hervormingsagenda jeugd		600	600	600
Sport en cultuur bewegen je! - GALA vergoeding	100	100	100	100
Werken en leren - Participatiewet/Fijnder	100	100	100	100
Algemeen bestuur en bedrijfsvoering - Stelpost onderuitputting bedrijfsvoering	700	700	700	700
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien - Onvoorzien	100	100	100	100
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien - Meerjarige Algemene uitkering		200	200	200
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien - Renteinkomsten	500	500	500	500
Totaal	2.300	3.100	3.100	3.100

Financiële ontwikkelingen na de Perspectiefnota

De bestendige gedragslijn die wij volgen bij het opstellen van de Perspectiefnota is, dat we uitgaan van de situatie zoals deze bekend is tot de meicirculaire. Er zijn grote onzekerheden rond het financiële meerjarenperspectief. Met name sterk oplopende prijzen als gevolg van de hoge energieprijzen en de krapte op de arbeidsmarkt zorgen dat de prijzen voor investeringen slecht te begroten zijn. Daarnaast blijft onduidelijk of de kosten voor de jeugdzorg gecompenseerd zullen worden en hoe er wordt omgegaan met de verlaging van de algemene uitkering vanaf 2026.

UITGANGSPUNTEN

Inleiding

Begrotingsuitgangspunten zijn nodig om de begroting 2025-2028 op een consistente manier op te bouwen. Door de begrotingsuitgangspunten vast te leggen is ook voor iedereen terug te vinden waar bij het opstellen van de begroting rekening mee is gehouden. De uitgangspunten passen we toe op de begroting 2025. Voor de jaren erna hanteren we het principe van constante prijzen. Dit betekent dat we voor de jaren na 2025 uitgaan van een situatie waarin de kosten niet stijgen door loon, prijs of rente aanpassingen. Datzelfde geldt ook voor de inkomsten.

Uitgangspunten in het kort

Uitgangspunt	
Lasten	
Prijsstijging 2025	Op basis van de meicirculaire voorlopig 2,8%
Subsidies	Op basis van meicirculaire 80% loonvoet, 20% prijsstijging. Voorlopig 3,6%
Gemeenschappelijke regelingen	Begroting gemeenschappelijke regeling
Salarissen	Op basis van meicirculaire. Voorlopig 3,8%
Kapitaallasten	1e afschrijving in het jaar na gereedkoming
Baten	
Belasting onroerende zaken (OZB)	Op basis van meicirculaire. Voorlopig 2,8%
Toeristenbelasting	Stijging van € 1,25 naar € 1,50
Overige belastingen	Op basis van meicirculaire. Voorlopig 2,8%
Rioolrecht	Kostendekkend
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend
Leges	Kostendekkend
Overige opbrengsten	Op basis van meicirculaire. Voorlopig 2,8%
Overige uitgangspunten	
Onvoorzien	€ 100.000
Prijspeil meerjarenbegroting	Constante prijzen, prijspeil 2025
Algemene uitkering gemeentefonds	Op basis van meicirculaire

Eenheden algemene uitkering	2025	2026	2027	2028	2029
Inwoners	43.820	43.450	43.265	43.075	42.960
Huishouden	19.400	19.380	19.360	19.340	19.320
Woonruimten	20.596	20.700	20.810	20.920	21.030
Bedrijven	5.250	5.250	5.250	5.250	5.250

Toelichting uitgangspunten

Prijsstijging

Het inflatiepercentage halen we ieder jaar uit de gemeentefondscirculaire. Dit is het door het Centraal Planbureau (CPB) bepaalde percentage voor het komende begrotingsjaar (2025) voor overheidsbestedingen.

Salarissen

De salarissen rekenen we door naar de formatie zoals die op 1 juni 2024 (begroting) bekend is. We gaan uit van een percentage van 3,8%.

Gemeenschappelijke regelingen

Een groot deel van onze taken wordt uitgevoerd door gemeenschappelijke regelingen. Voor het uitvoeren van deze taken zijn wij een bijdrage verschuldigd. De bijdrage wordt jaarlijks door het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling vastgesteld door de vaststelling van de

begroting van de gemeenschappelijke regeling. Voor de perspectiefnota volgen wij de conceptbegrotingen van de verschillende gemeenschappelijke regelingen.

Kapitaallasten

De kapitaallasten van de gerealiseerde en lopende investeringen rekenen we voor de programmabegroting door na vaststelling van de jaarstukken. In de begroting 2025 nemen we het investeringsplan voor 2025 op.

Belastingen (OZB)

Voor de OZB en overige belastingen hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Vanaf 2022 wordt de autonome groei van het aantal woningen en bedrijven verwerkt in de begroting om hiermee extra lasten die vanuit deze groei ontstaan op te vangen;
- De tarieven worden gecorrigeerd voor de stijging van de waarde van woningen en bedrijven.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting wordt aangepast zoals vastgesteld in het raadsbesluit van 5 september 2023.

Reclamebelasting

Het tarief voor de reclamebelasting wordt afgestemd met de Stichting Ondernemersfonds Berkelland. De opbrengst van de reclamebelasting wordt, na aftrek van de perceptiekosten, aan de stichting doorbetaald.

Riolering

De tarieven zijn kostendekkend.

Afval

De tarieven voor afval zijn kostendekkend. Dit betekent dat het tarief moet stijgen. Op basis van de jaarrekening 2023 is het dekkingspercentage voor de afvalstoffenheffing 88%. Bij gelijkblijvende kosten als in 2023 zal het tarief met 12% moeten stijgen om kostendekkend te worden. Dalende kosten dragen bij aan een hoger dekkingspercentage, de verwachting is niet dat de lasten op korte termijn dusdanig dalen dat we al naar een 100% kostendekkend tarief gaan. De stijging kan nu nog gefaseerd worden doorgevoerd door de gedeeltelijke inzet van de voorziening afval. Bij de jaarrekening 2023 was de omvang van de voorziening € 774.000. In 2024 verwachten we rond de € 400.000 uit de voorziening te halen.

Leges

Het beleid is om kostendekkende tarieven te hanteren voor leges, overige diensten en overige opbrengsten. In de praktijk hanteren we een prijsindexering omdat er geen regels zijn op basis waarvan we de kostendekkendheid kunnen berekenen.

Overige opbrengsten

Onder overige opbrengsten valt bijvoorbeeld de verhuur van gebouwen en gronden.

Stelpost onvoorzien

In de financiële verordening van de gemeente Berkelland is opgenomen dat we € 100.000 ramen voor onvoorziene kosten. Dit is niet bedoeld om alle wijzigingen in de begroting op te vangen. Het gaat hier alleen om de onvoorziene, onvermijdbare en onuitstelbare uitgaven (de 3 O's).

Prijspeil meerjarenperspectief

Voor het meerjarenperspectief hanteren we constante prijzen en lonen. Het prijspeil in de begroting is dat van 2025. Dit betekent dat we prijsstijgingen niet doorrekenen aan de lastenkant in de volgende 3 jaren, maar ook niet aan de batenkant. Ook het meerjarenperspectief van de Algemene uitkering benaderen we op die manier.

Algemene uitkering gemeentefonds

De Algemene uitkering krijgen we van het Rijk. Deze Algemene uitkering hangt aan de ene kant samen met de omvang van de overheidsuitgaven en aan de andere kant met de taken die ermee gemoeid zijn. De ontwikkelingen hierin meldt het Rijk via (gemeentefonds)circulaires. Voor de perspectiefnota gebruiken we de septembercirculaire 2023. Voor de primaire begroting baseren we ons op de informatie uit de meicirculaire 2024. Ontwikkelingen die vervolgens in de septembercirculaire 2024 worden genoemd, benoemen we bij de behandeling van de begroting in november 2024.

Eenheden Algemene uitkering

De berekende eenheden in de Algemene uitkering zijn van belang bij het onderbouwen van begrotingsbudgetten. Naast eigen prognoses, maken we ook gebruik van schattingen van het Rijk en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Uitgangspunten beschikbaarstelling reserves en kredieten**Beschikking over reserves**

Het instellen van, het beschikken over en het toevoegen aan reserves is de bevoegdheid van de raad. Dit gebeurt via een afzonderlijk raadsvoorstel. Het kan ook onderdeel vormen van de begroting, een tussenrapportage of de jaarrekening.

Investeringskredieten

Bij de vaststelling van de begroting stelt de raad de investeringskredieten voor de betreffende jaarschijf beschikbaar. Na een collegebesluit over het feitelijke uitvoeringsplan worden kredieten definitief beschikbaar gesteld en kan de daadwerkelijke uitvoering starten.

DE WEG NAAR EEN SLUITENDE MEERJARENBEGROTING

“Door Rijkskortingen op het Gemeentefonds wordt ons begrotingssaldo per 2026 ruim € 8 miljoen negatief. We hebben al eerder besloten dat we ons met een inventarisatie van bezuinigingsmogelijkheden voorbereiden op dit negatieve scenario. In deze Perspectiefnota 2025 hebben we al een tiental maatregelen genomen om het tekort terug te brengen. Het betreft vooral maatregelen in de categorie krupper, risicovoller ramen. Het zijn geen maatregelen waardoor we nu ook daadwerkelijk minder voor de inwoner of samenleving gaan maken, kopen, subsidiëren of bijdragen dan in 2023. Een neveneffect van de maatregelen is wel dat er minder ruimte in de komende begrotingen zit om indien nodig of bij incidenten extra inzet te plegen binnen de budgetten. De maatregelen maken ook dat onze reserves afnemen of minder groeien. Dit heeft effect op toekomstige investeringsmogelijkheden. Deze maatregelen hebben we fase 1 genoemd.

Onder andere de VNG zet zich blijvend in om het Rijk te bewegen de kortingen op het Gemeentefonds te schrappen of te beperken. Omdat we niet verwachten dat dat voldoende soelaas biedt gaan we verder met het inventariseren van bezuinigingsmogelijkheden. Deze aanvullende bezuinigingsmaatregelen hebben we fase 2 genoemd. Positieve structurele effecten op onze begroting uit de analyse van de jaarrekeningresultaten van de afgelopen jaren zijn al ingeboekt met de maatregelen uit fase 1. Fase 2 betreft de inventarisatie van € 7 miljoen tekort oplossende maatregelen. Helaas zullen deze maatregelen in meerdere of mindere mate een negatieve impact hebben op inhoudelijk te bereiken doelen en maatschappelijke effecten. Het in beeld brengen van de negatieve impact van de maatregelen op te bereiken doelen en maatschappelijke effecten maakt deel uit van de inventarisatie. Overigens zal niet alleen het gebrek aan inkomsten ons noodzaken tot bezuinigen. De arbeidsmarkt is historisch krap. We krijgen (en hebben nu al) te weinig mensen om dat wat we nu doen (op de huidige manier) te blijven doen.

Voor fase 2 resteert ongeveer € 6 miljoen aan inhoudelijke maatregelen te kiezen uit de op te stellen inventarisatie van € 7 miljoen. De betreffende maatregelen zullen ertoe leiden dat we daadwerkelijk minder voor de inwoner of samenleving gaan maken, inkopen, subsidiëren of bijdragen dan in 2023/2024. Duidelijk is dat het overgrote deel van de inventarisatie daadwerkelijk moet worden voorgesteld / gekozen, hiermee is de uiteindelijke keuze- of afwegingsruimte beperkt. Mede daarom moet participatie minder hoog op de participatieladder plaatsvinden dan destijds bij Berkelland in Balans. Participatie zal vooral informerend zijn en daar waar we andere afspraken hebben, bijvoorbeeld bij adviesraden, conform de betreffende afspraken.

De planning van fase 2 van de bezuinigingen is als volgt:

- In de zomer 2024 wordt het participatieproces nader uitgelijnd, uitgangspunt is goede communicatie en informeren.
- Begin oktober 2024 maakt het college de inventarisatie openbaar.
- In oktober en november 2024 loopt het participatieproces.
- In januari of februari 2025 worden de inhoudelijke bezuinigingsvoorstellen aangeboden aan de raad.

ONZE AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

Wat speelt er?

Onderhoud/investeringen in wegen

Kerncijfers

De gemeente Berkelland heeft in totaal 4,4 miljoen m² aan verharde wegen. Dat is gemiddeld 100 m²/inwoner en veel meer dan gemiddeld in Nederland (58 m²/inwoner).

Onderhoudsniveau 'Overwegend laag'

In 2011 heeft de gemeenteraad besloten om voor de onderhoudskwaliteit van wegen het scenario 'overwegend laag' te hanteren. Daarbij is voor grotere delen van het areaal gekozen voor kwaliteitsniveau 'laag'. De meer doorgaande wegen en de wegen in het centrum worden onderhouden op kwaliteitsniveau 'basis'. Voor de fietspaden is gekozen voor kwaliteitsniveau 'hoog'.

De kosten voor wegenonderhoud en de kapitaalslasten voor investeringen in wegen nemen de komende jaren toe en we zullen daarvoor in de komende jaren (meer) middelen moeten vrijmaken in de (meerjaren) begroting, willen we het vastgestelde niveau (overwegend laag) kunnen vasthouden. Uit de weginspecties blijkt een dalende trend in het kwaliteitsniveau en we naderen gemiddeld gezien de onderkant van het vastgestelde niveau 'overwegend laag'.

Onderstaande (Berkellandse) kenmerken zijn van invloed op het onderhoud en kwaliteit van het wegenareaal:

- We hebben een groot areaal van (met name asfalt) wegen gelegen in het buitengebied, dat door een toename van zwaar (landbouw gerelateerd) verkeer steeds zwaarder belast wordt en daardoor sneller slijt en sneller aan reconstructie toe is;
- Het wegenareaal is sterk verouderd waardoor veel wegconstructies het einde van de levensduur hebben bereikt en nog naderen;
- We hebben, zoals kenmerkend voor Berkelland, veel bomen dicht langs wegen. Hierdoor hebben we ook relatief meer last van schade door wortelopdruk;
- De huidige profilering (inrichting) van wegen voldoet op veel plekken niet aan huidige eisen en het hedendaagse gebruik;
- Binnen de verschillende kernen zijn de wegen voornamelijk uitgevoerd in elementen, zoals klinkers. (Dat is functioneel en mooi, maar ook duur en onderhoudsintensief).

Financiën

Vanaf 2023 is het structurele budget voor wegenonderhoud met € 500.000 verhoogd. Dit bedrag (€ 500.000) is echter ook bedoeld om (net als in 2023/2024) de afschrijvingslasten voor nieuwe investeringen in wegen (2025 en verder) te dekken. (Het bedrag dat niet opgebruikt wordt door afschrijvingslasten, wordt ingezet voor regulier onderhoud.) Dat betekent dat dit bedrag met elke nieuwe investering kleiner wordt en er over enkele jaren geen ruimte meer is voor nieuwe investeringen. We zijn voor het reguliere onderhoud dan weer terug bij het oorspronkelijke (te lage) budget voor onderhoud.

Er is nog ruimte binnen bovengenoemd bedrag om de afschrijvingslasten voor investeringen in nieuwe wegen te dekken. Vanaf 2026 en verder zal dit budget (de toegevoegde € 500.000 in 2023) zijn opgebruikt/ingezet. Ook is structureel voldoende budget voor regulier onderhoud benodigd. Als we structureel te weinig onderhoud aan wegen uitvoeren, zakken we door de ondergrens van het kwaliteitsniveau 'overwegend laag', zullen de wegen eerder toe zijn aan een volledige reconstructie (en kan er sprake worden van kapitaalsvernietiging). Hierdoor zijn we op de langere termijn veel duurder uit. Om bovenstaande inzichtelijk te maken en goed keuzes te kunnen maken, hebben wij door specialisten een analyse en financiële doorrekening laten maken (wegenbeleidsplan) waaruit bovenstaande naar voren komt.

Rioolheffing

Het uitgangspunt voor de rioolheffing is 100% kostendekkende tarieven op termijn. Het watertakenplan 2024-2034 vormt het financiële kader voor de uitvoering van de gemeentelijke watertaken en de rioolheffing. In het onderdeel kostendekkingsplan van het watertakenplan (hoofdstuk 6) zijn de benodigde investeringen en jaarlijkse kosten voor de korte en lange termijn op een rij gezet. Op basis van dit kostendekkingsplan schetst het plan de ontwikkeling van de rioolheffing. U heeft bij de vaststelling van het Watertakenplan 2024-2034 ervoor gekozen om de rioolheffing op de korte termijn iets te laten stijgen, op de middellange termijn niet te laten stijgen

en op de lange termijn (behoorlijk) te laten stijgen. We stellen daarmee de (sterke) stijging van de rioolheffing uit naar de toekomst op het moment dat de kosten ook beginnen te stijgen. De rioolheffing wordt ieder jaar wel aangepast aan het inflatiepercentage. Van 2025 tot en met 2028 zal de rioolheffing jaarlijks stijgen met € 2,50 per jaar. Daarnaast vindt er ook inflatiecorrectie plaats. Hiermee volgt de rioolheffing de oplopende jaarlijkse kosten en wordt voorkomen dat de bestaande voorziening volledig wordt uitgeput. Vanaf 2029 kan de rioolheffing een periode stabiel blijven (er wordt dan alleen inflatiecorrectie toegepast), om vanaf 2050 weer geleidelijk te stijgen, zodat de verwachte vervangingsinvesteringen kunnen worden bekostigd. Dit betekent dat de huidige voorziening (spaarpot voor investeringen) de komende jaren zal afnemen. (In het vorige watertakenplan gingen we uit van een toenemende voorziening waarbij we al gingen sparen voor toekomstige investeringen).

Tekorten of overschotten op het taakveld riolering worden ook verrekend met deze voorziening riolering en dit voorkomt grote schommelingen in de tarieven.

Afvalstoffenheffing

Ook binnen de afvalstoffenbegroting gaan we uit van een kostendekkend tarief. In 2023 en 2024 was/is het tarief ondanks de inflatiecorrectie op begrotingsbasis niet kostendekkend. De afvalstoffenheffing dekte in 2023 maar 88% van de werkelijke kosten. We zetten daarom de 'voorziening afval' (voorheen 'egaliseringsreserve' genoemd) in om alle kosten te dekken. De voorziening afval zal naar verwachting eind 2024 nog € 374.000 bedragen. Als we op dezelfde wijze doorgaan in 2025 zal deze voorziening niet genoeg zijn om alle kosten te dekken. We hebben te maken met stijgende prijzen voor afvalinzameling en -verwerking. Vanaf 2025 zal Twente Milieu voor ons de inzameling van huishoudelijk afval gaan verzorgen. Ten opzichte van een overstap naar andere publieke inzamelaar, een nieuwe aanbesteding of volledig inzameling volledig in eigen beheer uitvoeren, heeft de overstap naar Twente Milieu een dempend effect op afvalstoffenheffing (omdat Twente Milieu de voordeligste keuze was). Dit dempend effect zal naar het er nu uit ziet niet betekenen dat het huidige tarief kostendekkend is (en dus verhoogd moet worden). De inzameling van oud papier heeft te maken met hogere kosten (voor de inzet van materieel) en lagere opbrengsten (als gevolg van de lage oud papier prijs). Op het moment van opstellen van deze perspectiefnota 2025 is nog ongewis hoe de oud papierinzameling binnen Berkelland gaat plaatsvinden vanaf 2025 en welke kosten daarmee exact gemoeid gaan. Er vindt daarover overleg plaats met de oud papierinzamelende organisaties.

Daarom doen we nu geen voorstel voor het nieuwe afvalstoffentarief, maar leggen we u eind 2024 bij de behandeling van de gemeentelijke belastingen, via de verordening afvalstoffenheffing 2025, het door ons voorgestelde afvalstoffentarief voor.

Autonome ontwikkelingen

Vervanging materieel buitendienst

Voor het materieel van de buitendienst is een meerjarig vervangingsplan opgesteld. De lasten van dit plan worden over de hele periode gedekt uit de vrijval van de afschrijvingslasten van materieel van de buitendienst. Per jaar kunnen de vrijvallende afschrijvingslasten wel afwijken van de werkelijke nieuwe lasten. Om de flexibiliteit in het plan te behouden, zullen we vanaf de begroting 2025 een algemeen investeringskrediet voor de vervanging van materieel opnemen.

Vervanging speel- en beweegvoorzieningen

Op 1 februari 2022 heeft uw raad het 'Beleidsplan Spelen en Bewegen in de openbare ruimte 2022-2031' vastgesteld. Tegelijkertijd is besloten om vanaf 2023 rekening te houden met een verhoging van de kapitaallasten om zo speel- en beweegvoorzieningen te kunnen vervangen.

Areaal uitbreiding wegen

De afgelopen periode hebben we ons wegenareaal analyseerd en meer in detail in beeld gebracht. Hierdoor zijn onze wegbeheerdata sterk verbeterd. Daaruit kwam echter ook naar voren dat 11% van het areaal (soms nieuw, soms al bestaand) niet was opgenomen in onze beheerplannen. Het beheer maakt echter wel deel uit van onze reguliere budgetten en moet daarom aangepast worden. Hiermee wordt het tekort op het onderhoudsbudget wat verkleind.

Areaal uitbreiding groen

Het openbaar groen van enkele gereedgekomen projecten is overgedragen aan de gemeente. We moeten hierdoor meer groen onderhouden dan voorheen. Dit brengt extra kosten met zich mee.

Nieuwe plannen

Vanwege het beperkte financieel perspectief (namelijk een oplopend tekort) is ervoor gekozen om geen 'nieuw beleid met financiële consequenties' op te nemen in deze perspectiefnota. In het proces naar de begroting toe, leggen we u binnen dit programma 'Onze aantrekkelijke leefomgeving' toch een aantal beleidsstukken voor, zoals een bermenbeleidsplan, een wegenbeleidsplan en een verlichtingsbeleidsplan. Wij gaan daarbij uit van de huidige (beperkte) budgetten. Als u bij de behandeling van deze voorstellen kiest voor varianten of toevoegingen die meer geld kosten, dan moet hiervoor dus aanvullende dekking in de (meerjaren)begroting 2025 gevonden worden. Omdat er sprake is van een meerjaren begrotingstekort, moet hiervoor dan op andere activiteiten/onderwerpen meer of volledig bezuinigd worden.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Afschrijvingslasten materieel buitendienst		-20	40	20
Vervanging speel- en beweegvoorzieningen		-2	-2	-2
Areaal uitbreiding wegen	-195	-195	-195	-195
Areaal uitbreiding groen	-5	-5	-5	-5
Meerjaren saldo	-200	-222	-162	-182

Nieuw beleid

Keuzes die gemaakt worden in het bermenbeleidsplan, wegenbeleidsplan en verlichtingsbeleidsplan kunnen zijn niet opgenomen in deze perspectiefnota. Wij zijn uitgegaan van de huidige budgetten.

PASSEND WONEN

Wat speelt er?

- Berkelland krijgt een 8,2 voor leefbaarheid van onze inwoners. Dat willen we zo houden. Een belangrijke randvoorwaarde voor een goede leefbaarheid is een passende woning. Om de leefbaarheid voor alle inwoners, bestaand en nieuw, op peil te houden moeten we er samen voor zorgen dat er voldoende woningen zijn en dat die kwalitatief goed zijn. Een woning moet passen bij de levensfase van haar bewoners en een steentje bijdragen aan een beter klimaat.
- De vraag naar woningen is momenteel groter dan het aanbod. Hoge huizenprijzen, prijzen voor bouwmaterialen en tekort aan bouwpersoneel zorgen ervoor dat vooral jongeren moeilijk aan een (huur) woning kunnen komen. Ook zien we dat senioren die willen doorstromen geen passende woning kunnen vinden. We voegen woningen toe om vraag en aanbod weer in balans te brengen. Hierbij willen we ook een aantrekkelijk vestigingsklimaat bieden voor toekomstige nieuwe inwoners van buiten de huidige dorpskernen.
- Op korte termijn groeit het aantal huishoudens in Berkelland. Dit is nu te merken aan de grote vraag naar woningen. In Berkelland worden minder mensen geboren dan dat er overlijden. Dat betekent dat de groei komt door (buitenlandse) migratie. Op langere termijn krijgt de gemeente naar verwachting te maken met eerst een afname in bevolking maar door kleiner wordende huishoudens zal de afname in huishoudens pas later inzetten.
- Op 7 maart 2023 heeft de gemeenteraad ingestemd met de regionale Woonagenda. In deze Woonagenda zijn 3-O (ondernemers, organisaties en overheid) brede afspraken gemaakt aan de hand van 4 programmalijnen:
 - Vergroten woningvoorraad en versnelling productie
 - Investeren in kwaliteit bestaande woningvoorraad
 - De Achterhoek, een plek voor iedereen
 - Wonen als integrale gebiedsopgave
- De regionale Woonagenda heeft een vervolg gekregen in een Woondeal met het Rijk en de provincie Gelderland. Deze Woondeal is op 8 maart 2023 ondertekend. In de Woondeal is onder andere opgenomen dat Berkelland tot en met 2030 minimaal 875 woningen toevoegt. Hiervan zijn 291 sociale huurwoningen. We streven naar een jaarlijks constante en gemiddelde toevoeging van 100 tot 120 nieuwe woningen, inclusief woonzorgwoningen. Het Rijk en de provincie willen de Woondeal in 2025 verlengen naar 2035, dit doen we onder dezelfde voorwaarden en jaarlijkse aantallen.
- Het Rijk heeft 6 programmalijnen onder het overkoepelende thema de Nationale Woon- en Bouwagenda. Deze programmalijnen worden lokaal verwerkt. Een voorbeeld hiervan is de Woondeal.
- Een andere uitwerking van de Rijks programmalijnen is de Wet regie op de volkshuisvesting.
- Zelfredzaamheid en langer zelfstandig wonen worden steeds belangrijker. Ook in Berkelland krijgen we steeds meer oudere inwoners die steeds ouder worden. Hier horen ook activerings- gezondheids-, welzijns-, ondersteunings- en zorgvragen bij. Dit terwijl de personele capaciteit dalende is. Dit geldt ook voor andere zorgdoelgroepen dan alleen ouderen. De uitgangspunten van het nieuwe Rijksbeleid voor ouderen zijn in steeds toenemende mate zo lang mogelijk zelf, thuis of digitaal geholpen te worden. Er zal een vraag ontstaan naar tussenvormen tussen thuis en verpleeghuisplekken: geclusterd wonen. Hier moeten we ruimte aan bieden in een schaarse ruimte.
- Er liggen stevige opgaven voor de bestaande woningen in Berkelland. Bijna 60% van de woningen in Berkelland is 40 jaar of ouder. Er ligt een opgave in het verbeteren van woningen.
- De wijk Neede Noord Oost ondergaat de komende jaren (tot en met 2030) een metamorfose door een integrale wijkaanpak. We werken samen met bewoners en ProWonen aan deze wijkontwikkeling.

- Berkelland heeft in 2023 een woningbouwimpuls (WBI) van het Rijk en cofinanciering van de provincie ontvangen als bijdrage aan drie sleutelprojecten in Borculo, Neede en Ruurlo.

Autonome ontwikkelingen

Dienstverlening Wonen

De opbrengst van bouwleges was in 2022 hoger dan gemiddeld vanwege een paar grote bouwprojecten. In 2023 is dit hogere bedrag vervolgens opgenomen in de begroting, maar niet waargemaakt. In 2024 lijkt hetzelfde te gebeuren. We ramen de opbrengsten van leges in 2025 lager, op € 1.060.000 in plaats van € 1.331.000.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Bouwleges	-271	-271	-271	-271
Totaal autonome ontwikkelingen	-271	-271	-271	-271

Mogelijke besparingen

Winst Grondexploitaties

In onze begroting zijn de grondexploitaties budgettair neutraal geraamd. Op basis van ervaringscijfers zien we dat we jaarlijks winst realiseren van ongeveer € 400.000. Deze winst kan ook als inkomst in de begroting worden opgenomen.

VITAAL PLATTELAND

Wat speelt er?

Op het platteland komen steeds meer grote opgaven (zoals landbouwtransitie, biodiversiteit, droogte, energietransitie etc.) samen die allemaal om ruimte vragen. Het is een uitdaging om al deze onderwerpen op een goede manier samen te brengen op het platteland en daarmee ons platteland vitaal te houden. We werken hiervoor actief mee aan de provinciale processen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), het Regioarrangement en aan het regionale proces van Ruimtelijk Perspectief Achterhoek. Deze processen zijn langjarig en zullen in de komende jaren hun uitwerking krijgen in gebiedsprocessen in de Achterhoek en zeer waarschijnlijk ook in Berkelland.

Een meer duurzame vorm van landbouw in Berkelland

De agrarische sector is een belangrijke pijler in ons buitengebied. De sector wordt de komende jaren voor grote uitdagingen gesteld, onder meer door de stikstof problematiek en de transitie richting een duurzame vorm van landbouw. Op basis van het plan van aanpak duurzame landbouw dat in 2024 wordt afgerond en via samenwerking met partijen als de VKA, LTO en de Marke onderzoeken wij hoe wij agrariërs kunnen ondersteunen richting een meer duurzame vorm van landbouw, zoals kringlooplandbouw. Daarnaast ziet het er naar uit dat we gaan starten met een nieuw vrijwillig kavelruilproces rondom Stelkampsveld. Ook onderzoeken we mogelijkheden voor de stimulering van meer verbinding tussen agrariërs en inwoners, bijvoorbeeld via een project als de korte ketens.

Toekomstbestendige (agrarische) erven

We zien dat er stoppers zijn in Berkelland en nog meer gaan komen. Dit zorgt voor nieuwe ruimtelijke uitdagingen voor onder meer vrijkomende agrarische bebouwing. We voeren hiervoor het plan van aanpak voor de vrijkomende agrarische bebouwing uit. Bijna alle onderdelen van het plan van aanpak zijn in 2024 afgerond en in uitvoering gegaan. In 2025 werken we verder aan het laatste onderdeel; de herijking van het beleid 'functies zoeken plaatsen zoeken functies'. Ook blijven we ons inzetten voor de sanering van asbestdaken in het buitengebied. We zien goede resultaten door de huidige subsidieregeling. We gaan er daarnaast vanuit dat komende periode door rijksregelingen (bijvoorbeeld LBV) er een extra druk komt te staan op de gemeentelijke organisatie om snel te handelen met opties voor herbestemming en flankerend beleid.

Behoud en versterken van ons coulisselandschap en verhoging van de biodiversiteit

Berkelland heeft een prachtig coulisselandschap dat een fijne leefomgeving biedt. Tegelijkertijd zien we dat natuur, landschap en biodiversiteit onder druk staat. We zetten ons daarom samen met partners (zoals de LTO, VKO, VALA, , SLG en provincie) in om het landschap te versterken en de biodiversiteit te verhogen. Dit doen we door uitvoering te geven aan de 'uitvoeringsagenda biodiversiteitsplan' samen met partners. Daarnaast werken we in 2025 verder aan de uitvoering van de motie 'voor elk Berkellands huishouden een boom'.

Het toeristisch-recreatief aanbod in Berkelland is versterkt

Het prachtige coulisselandschap is een van de redenen dat toeristen en recreanten naar Berkelland (als onderdeel van het sterke toeristische merk Achterhoek) komen om hun vrije tijd te spenderen. Niet alleen bezoekers, maar ook eigen inwoners maken hierbij dankbaar gebruik van verschillende toeristisch-recreatieve voorzieningen en faciliteiten zoals fiets- en wandelpaden, horecagelegenheden, dag-attracties en verblijfsaccommodaties. Om ook in de toekomst een aantrekkelijk toeristisch-recreatief aanbod te hebben blijven we samen met de sector via het uitvoeringsprogramma van Beleef het in Berkelland inzetten op verdere kwaliteitsverbetering.

NIEUWE ENERGIE

Wat speelt er?

De ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dit betekent nieuwe kansen maar ook nieuwe uitdagingen en vraagstukken. Deze pakken we op vanuit ons Energie Uitvoeringsprogramma. De warmtetransitie is een deelproces van de energietransitie. Dit zijn wij in 2021 gestart met de Transitievisie Warmte. Het vervolg hierop wordt het Warmte-/Koudeprogramma. Dit is een breed gedragen samenhangend plan dat de gemeentelijke inzet in de warmtetransitie beschrijft. Mogelijk komen hier de komende jaren investerings/participatie vraagstukken uit naar voren.

Eind 2024 hopen we ons beleid Grootschalige windturbines vast te stellen. Vanuit motie M-19-08 en signalen vanuit de raad tijdens de bespreking van het concept beleidsdocument rond lokaal eigendom kan (financiële) participatie vanuit de gemeente een mogelijkheid zijn. We lopen hier in de perspectief nota in financiële zin niet op vooruit.

EEN TOEKOMSTBESTENDIG SOCIAAL DOMEIN

Wat speelt er?

Een toekomstbestendig sociaal domein: dat is waar we in Berkelland voor staan. We willen dat onze inwoners zo lang, zo vitaal en zo actief als mogelijk mee kunnen doen en zelf regie voeren. We willen dat onze jongeren veilig en 'zo thuis mogelijk' kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige volwassenen. We gaan voor de effectiefst mogelijke hulp en ondersteuning en voor zo min mogelijk kosten. Dit doen we vanuit een doorontwikkeling naar inclusief beleid waarbij problemen of hulpvragen niet gekoppeld worden aan specifieke groepen. We zijn ons er wel van bewust dat we door de openeinderegelingen hier zelf beperkte invloed op hebben.?

De huidige uitgangspunten in het sociaal domein blijven onverminderd van kracht: positieve gezondheid, normaliseren, de-medicaliseren en werken vanuit de bedoeling. Deze zijn leidend in de transformatie van het sociaal domein: in het anders denken en doen als het gaat om het bieden van hulp en ondersteuning. In onze visie blijft centraal staan dat we hulp en ondersteuning bieden aan wie dat nodig heeft. Dat doen we binnen de beschikbare middelen en met de beschikbare menskracht. Dit is leidend in de opgave om hulp en ondersteuning nu en in de toekomst betaalbaar en beschikbaar te houden. Landelijk en lokaal is van belang dat er wordt ingezet op een gedrags- en cultuurverandering, waarin we als overheid minder overnemen van wat inwoners zelf kunnen en waarin we geen medische/ professionele inzet leveren wanneer dit niet noodzakelijk is.

Andere ontwikkelingen

In het programma zijn hiernaast een aantal andere ontwikkelingen. In veel gevallen zijn de financiële effecten hiervan nog niet bekend, maar is onze inschatting dat de impact hiervan groot is. Het gaat hierbij om de invoering van de inkomensafhankelijke bijdragen Wmo (verwachte invoeringsdatum 1 januari 2026), de decentralisatie van Beschermd wonen (verwachte invoeringsdatum 1 januari 2026) en de implementatie van de Hervormingsagenda jeugd.

Autonome ontwikkelingen

Volume ontwikkeling WMO

Ten aanzien van de Wmo is een duidelijke demografische ontwikkeling zichtbaar. Het aantal inwoners ouder dan 65 stijgt in de komende jaren en daarmee ook het beroep op voorzieningen. Vanaf de perspectiefnota 2024 hanteren we het VNG-voorspelmodel. Dit model brengt de ontwikkeling in beeld en koppelt daaraan ook een gedifferentieerde voorspelling van de Wmo-lasten in de komende jaren. Jaarlijks wordt het voorspelmodel herijkt en de voorspelling voor de eerstkomende jaarschijf scherp gesteld.

Volgens het voorspelmodel groeien de lasten met € 499.000 in 2025 tot € 1.063.000 in 2027. Het voorstel is om voor de perspectiefnota de eerstvolgende jaarschijf van € 499.000 te hanteren en door te zetten in de jaren daarna. Dit omdat in de bepaling van de algemene uitkering voor de jaren na 2025 vooralsnog geen rekening wordt gehouden met de toekomstige demografische ontwikkeling, door aanpassing van bijvoorbeeld de maatstaf ouderen.

Volumeontwikkeling POH-Jeugd (Praktijk Ondersteuner Huisarts)

Voor Jeugd geldt dat wij niet de enige toegangspoort voor de hulp-op-maat voorzieningen zijn. Deze hulp kan ook worden ingezet o.a. via de huisarts. Om regie te kunnen voeren op de kwaliteit van de zorg en de kosten hebben we vanuit Voormekaar bij verschillende huisartsenpraktijken een POH Jeugd ingezet of een vaste contactpersoon huisartsen. De verwijzingen via de huisarts naar jeugdhulp zijn afgenomen door de nauwe samenwerking met Voormekaar. Kortdurende hulpverlening doen we daar waar het kan zelf. In de praktijk wordt het niet vaak ingezet door Voormekaar, wel vanuit de POH's jeugd. Omdat nog niet in alle huisartsenpraktijken een POH actief is, maar dit gezien bovenstaande effecten wel wenselijk is, zal (gecontroleerd) gestreefd worden om alle huisartsenpraktijken te voorzien van een POH.

GGD

Op basis van de begroting van de GGD stijgen de lasten met € 60.000.

Essentiële functies

Essentiële functies zijn de integrale hoog specialistische zorgvormen die zich richten op kwetsbare kinderen en hun gezinnen en/of netwerk. Hoewel er de laatste jaren positieve ontwikkelingen zijn in de jeugdzorg en veel kinderen goede zorg krijgen, zijn er ook nog steeds kinderen met een complexe zorgvraag die vastlopen in het systeem. Om die situaties op te lossen, is het nodig om de hoog specialistische zorg anders en beter te organiseren. Voor dit type zorg heeft de regio onvoldoende schaalgrootte om de hoog specialistische kennis regionaal te waarborgen. We willen deze zorg verbeteren, transformeren én de beschikbaarheid garanderen. Dat kan alleen als de jeugdhulpregio's deze essentiële functies in een bovenregionale samenwerking (56 gemeenten) samen met de zorgaanbieders gaan organiseren. We gaan het bestaande anders doen onder de noemer Integrale hoog specialistische zorg en verblijf. Integrale hoog-specialistische zorg is een integraal "totaalpakket" van zorg met verblijf voor de kinderen die in aanmerking komen voor de essentiële functies.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Volumeontwikkeling WMO	-499	-499	-499	-499
POH	-47	-47	-47	-47
GGD	-60	-60	-60	-60
Meerjaren saldo	-606	-606	-606	-606

Nieuw Beleid

Team zorg en veiligheid

Sinds 2020 hebben we te maken met diverse autonome ontwikkelingen en wetswijzigingen die van invloed zijn op ons werk in het sociaal domein.

Vanaf 1 januari 2020 is de Wet verplichte ggz in werking getreden. Deze nieuwe wet brengt nieuwe taken en verantwoordelijkheden met zich mee. Met de komst van een meldpunt is het voor inwoners mogelijk om een melding te maken over iemand waar zij zich zorgen over maken. Deze meldingen moeten vervolgens door de gemeente in behandeling worden genomen en onderzocht worden. Sinds december 2022 is er landelijk een vernieuwde aanpak voor dak- en thuisloosheid ingevoerd (Eerst een Thuis) waarbij er steviger ingezet wordt op het voorkomen van dak- en thuisloosheid en er een veel nadrukkelijker focus op wonen ligt. Dit vraagt meer inzet van ons als gemeente. Daarnaast is het Rijk voornemens om beschermd wonen te door decentraliseren van centrumgemeenten naar alle lokale gemeenten. De invoering werd gepland voor 1 januari 2022 en is nu wederom uitgesteld naar 1 januari 2026. Vooruitlopend op de invoering van deze nieuwe wetgeving zijn we in Berkelland per 1 januari 2022 al wel gestart met het overnemen van de toegang tot beschermd wonen en de daarmee gepaard gaande ambulantisering. Tot slot zijn er in juni 2023 afspraken vastgelegd in de Hervormingsagenda Jeugd met als doel om de jeugdzorg te verbeteren en financieel gezonder te maken. In nauwe samenhang met het 'Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming', neemt hiermee de verantwoordelijkheid van de gemeente toe.

Om te voldoen aan de toenemende verantwoordelijkheid en taken, met name op het gebied van complexe casussen waarbij veiligheid in het geding is, zijn we in januari 2023 gestart met het opgaveteam Zorg en Veiligheid. Deze pilot blijkt succesvol te zijn. De kosten (105.000) zijn niet structureel geraamd. Een deel van de kosten kunnen we structureel dekken uit de middelen die we ontvangen voor het uitvoeren van de Wet verplichte ggz (36.000 euro). Het resterende bedrag van 69.000 euro nemen we op in deze perspectiefnota.

Uitbreiding regionale capaciteit kwaliteit, toezicht en handhaving Wmo en Jeugdwet

De Achterhoekse gemeenten werken nauw samen in de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet, waarbij het voorkomen van zorgfraude en het aanpakken van mogelijke onrechtmatigheden met zorggeld een belangrijk onderdeel is. De gemeenten gaan uit van vertrouwen maar geen blind vertrouwen. De gemeenten zetten in op goede kwaliteit en rechtmatige verstrekking van zorg die

aan (kwetsbare) inwoners geboden wordt. De gemeenten gaan meer en sterker inzetten op het voorkomen van zorgfraude. De regionale inzet voor kwaliteit, toezicht en handhaving wordt hiertoe vergroot. Dit is een wettelijke taak van gemeenten. Voor een effectieve uitvoering van het toezicht is de bestaande inzet waarmee is gestart in de Achterhoek echter te minimaal en kwetsbaar. De huidige inzet voor de Achterhoekse gemeenten bestaat uit regionaal 1 fte kwaliteitsmedewerker/toezichthouder, aangevuld met een aantal uren (kwaliteitsonderzoeken) Wmo toezicht ingekocht bij de GGD NOG. Met de regionale uitbreiding van 2 fte denken we, in vergelijking met andere regio's, een redelijk advies te geven om de capaciteit in eerste aanzet op orde te kunnen brengen.

Mogelijke besparingen

Effecten van de huidige stuurmaatregelen

Tot en met de begroting 2022 werd de ruimte binnen het sociaal domein bepaald door het uitgangspunt dat “de nieuwe taken (lees Wmo en Jeugdzorg) uitgevoerd worden binnen de middelen die daarvoor door het rijk beschikbaar worden gesteld”. Dit hield in dat voordelen die in de begroting ook zichtbaar werden, ingezet werden om de nadelen op andere onderdelen te dempen. Inmiddels is de begroting vanaf 2023 gebaseerd op historische gegevens, het VNG-voorspelmodel en aanpassingen als gevolg van prijsontwikkelingen (indexering en loonkostenstijgingen). Dit maakt dat de realisatie beter past op de begrote bedragen. De gerealiseerde opbrengsten die zo in beeld komen door de huidige ingezette sturingsmaatregelen kunnen hiermee ingezet worden als ombuiging. Het maakt het ook mogelijk om budget waarop voordelen zichtbaar zijn aan te passen en in te zetten als bezuiniging. Wanneer de eerdere uitgangspunten voor de begroting (het hanteren van reële historische gegevens met inachtneming van het VNG-voorspelmodel en toepassing van indexering voor loon en prijsstijgingen) gehanteerd blijven worden is het reëel om de bezuinigingsmogelijkheid op te voeren.

Mogelijke besparing:

Wmo	€ 45.000
Jeugdzorg	€ 212.000
Woonvoorzieningen	€ 145.000

Het risico is dat er altijd sprake kan zijn van zeer complexe en/of specialistische trajecten die incidenteel zorgen voor sterke overschrijdingen. Daartoe dient de melding in de risicoparagraaf.

Effect landelijke hervormingsagenda

Onderdeel van het ravijnjaar is het tekort in de Jeugdzorg. De commissie van Wijzen heeft het Rijk voor dit tekort verantwoordelijk gesteld. Voor de helft heeft het rijk een oplossing gevonden in de hervormingsagenda. De andere helft is niet door het Rijk opgelost. We mogen er na de uitspraak van de commissie van wijzen vanuit gaan dat wij hiervoor gecompenseerd worden. Voor Berkelland gaat het om een bedrag van € 1,7 mln. Uit oogpunt van zorgvuldigheid en de verwachting dat de regionale inkoop nog de nodige lasten met zich mee gaat brengen nemen we € 600.000 op als verwachte compensatie.

SPORT EN CULTUUR BEWEGEN JE!

Wat speelt er?

- Sport en cultuur bewegen je! Deelnemen aan sport en cultuur is leuk en heeft bovendien een positieve invloed op de mens en zijn omgeving. Het bespelen van een instrument helpt bijvoorbeeld mentale prestaties en geheugen te verbeteren. Bij kinderen versterkt het zelfvertrouwen. (Voor)lezen gaat laaggeletterdheid tegen. Sporten is goed voor de conditie. Deelnemen aan sporten of culturele activiteiten in groepsverband, verhogen sociale competentie en samenwerking. Meedoen zorgt voor cohesie in de samenleving.
- Op 21 november 2023 heeft de gemeenteraad de nieuwe sport- en beweegvisie, inclusief uitvoeringskader sportvastgoed, vastgesteld. De visie wordt de komende jaren vervolgd met een scenario onderzoek naar het binnenzweemlandschap, een herijking van de subsidies rondom sociale basis en een onderzoek naar het onder één soort beheer brengen van sportaccommodaties, incl. zwembaden.
- Eind 2021 is de cultuur- en erfgoedvisie 'Cultuur & Erfgoed: de smeerolie van Berkelland' vastgesteld. Op 7 november is het geactualiseerde uitvoeringsprogramma 'Verder met Cultuur en Erfgoed' vastgesteld door de raad.
- In maart 2024 is de Achterhoek door het Rijk erkend als Cultuurregio.
- In het programma 'Sport en cultuur bewegen je!' werken we volgens de volgende speerpunten:
 - Sport en Cultuur dragen bij aan een sterke sociale basis. Dit speerpunt is opgebouwd volgens de lijnen van het sportakkoord en de cultuur- en erfgoedvisie. Sport en cultuur dragen bij aan zelfvertrouwen, plezier en ontspanning en daarmee ook aan leefbaarheid en (mentale) gezondheid. Meedoen maakt dat je beter in je vel zit en je fitter en gelukkiger voelt. Meedoen zorgt voor cohesie in de samenleving. De demografische veranderingen zoals vergrijzing en ontgroening, maar ook een veranderende behoefte van inwoners, hebben invloed op verenigingen in Berkelland. Sport en cultuur worden steeds meer ingezet als preventief middel. Berkelland sluit hierop aan.
 - Toekomstbestendige accommodaties. Dit speerpunt omvat alle fysieke en bouwkundige onderdelen van sport en cultuur. Accommodaties hebben te maken met veranderend gebruik door demografische veranderingen en nieuwe manieren van sporten, bewegen en cultuur beleven. Daarnaast zijn veel sport- en cultuuraccommodaties in Berkelland verouderd.
- Elk jaar doen wij een beroep op de SPUK-regeling (Specifieke Uitkering) Sportbesluit. Hiermee worden wij deels gecompenseerd voor het besluit dat de gemeente de BTW voor sportkosten niet meer terug kan vragen.
- De exploitatiebijdrage aan de zwembaden van Optisport zijn in 2024 met bijna € 150.000 toegenomen. De bijdrage voor 2025 wordt (net als elk jaar) aan de hand van de exploitatieovereenkomst bepaald op basis van verschillende variabelen zoals de CPI en ontwikkeling van energieprijzen. Voor de exploitatiebijdrage aan stichting 't Timpke is een apart raadsbesluit naar de raad gestuurd. Daar stijgt onze bijdrage tijdelijk (2025 en 2026) met € 116.000 naar € 566.000.

Gevolgen jaarrekening

SPUK GALA

De kosten van de combinatiefunctionarissen zitten al in onze begroting. Via een specifieke uitkering (SPUK) GALA kunnen we deze kosten nu opvoeren en krijgen daar nu structureel een vergoeding voor. Dit levert een structureel voordeel op van € 160.000.

	2024	2025	2026	2027
SPUK GALA combinatiefunctionarissen	160	160	160	160
Meerjaren saldo	160	160	160	160

Autonome ontwikkelingen

Evenementensubsidie

In 2024 is de bezuiniging van Berkelland in Balans doorgevoerd op de evenementensubsidie, terwijl de evenementensubsidie onder het cultuurbudget valt en daarmee onder het terugdraaien van de taakstelling zou moeten vallen. Het voorstel is om de bezuiniging terug te draaien.

Monumentensubsidie

Voor het onderhoud en behoud van gemeentelijke monumenten, archeologische monumenten en historisch landgoed en buitenplaatsen is subsidie beschikbaar. Hiervoor heeft de gemeente een budget van € 69.000, waarvan € 28.000 wordt ingevuld met cofinanciering van de provincie Gelderland. De provincie heeft aangekondigd op termijn met deze cofinanciering te stoppen of deze cofinanciering af te bouwen, dit is ook opgenomen in het coalitieakkoord van de provincie. De cofinanciering is in 2024 éénmalig verlengd. We hebben nog geen duidelijkheid over de periode 2025 en verder. Wanneer de provincie de gehele cofinanciering schrapt, daalt ons budget voor subsidie voor monumenten naar € 41.000. Door deze daling kunnen minder monumenteneigenaren aanspraak maken op de subsidie. We kiezen ervoor de gemiste cofinanciering van de provincie niet zelf bij te leggen. Het saldo blijft hierdoor 0.

Scenario-onderzoek binnenzwemlandschap

Voor de periode 2024-2026 ondersteunen we 't Timpke met in totaal € 392.000, waarvan € 116.000 in 2025 en 2026, zoals eerder door gemeenteraad is besloten. Het scenario-onderzoek binnenzwemlandschap moet de lange termijn kaders gaan schetsen voor hoe het binnen zwemmen er in Berkelland uit ziet over vijf á tien jaar. Omdat het onderzoek nog moet plaatsvinden en er dus nog geen duidelijkheid is over de toekomst, nemen we structureel € 116.000 op in de meerjarenbegroting.

Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers

Op basis van de begroting van het Erfgoedcentrum stijgen de lasten voor 2025 met € 5.000

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Evenementensubsidie	-12	-12	-12	-12
Monumentensubsidies				
Zwembaden	-116	-116	-116	-116
Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers	-5	-5	-5	-5
Totaal autonome ontwikkelingen	-133	-133	-133	-133

Nieuw Beleid

Cultuur en Erfgoedpact Achterhoek

De Achterhoek is in 2024 erkend als cultuurregio. Basis voor deze erkenning ligt in de jarenlange samenwerking in de Achterhoek op het gebied van cultuur en erfgoed. Een belangrijk voorbeeld daarvan is het Cultuur- en Erfgoedpact (CEPA). Bij Berkelland in balans is de bijdrage aan het CEPA wegbezuinigd. Alleen heeft Culturijs toen aangeboden onze bijdrage van € 15.000 per jaar bij te dragen, Culturijs had een flinke reserve opgebouwd en hechtte aan onze deelname. Het pact loopt in 2025 af, en de bijdrage van Culturijs ook. Er wordt momenteel gesproken over voortzetting van het pact. Culturijs kan alleen onze bijdrage niet meer betalen. Als wij weer mee willen doen, moeten we de bijdrage vanaf 2025 zelf gaan betalen. Het nieuwe bedrag is nog niet bekend, waarschijnlijk wordt de huidige bijdrage van € 15.000 geïndexeerd.

Bibliotheek: nieuwe wettelijke zorgplicht en huisvesting Borculo

Het Rijk stelt geld beschikbaar voor de nieuwe wettelijke zorgplicht richting bibliotheken. In 2025 is € 54 miljoen beschikbaar. De verwachting was dat dit via de algemene uitkering zou komen. Nu lijkt het erop dat het Rijk dit allemaal niet op tijd rond heeft en in 2025 en 2026 toch (weer) voor een specifieke uitkering kiest. Wanneer het geld structureel wordt, zal het op een of andere manier geormerkt gaan worden en dus besteed moeten worden aan de bibliotheekvoorziening

in de gemeente. De verhoogde uitkering aan de Bibliotheek Oost Achterhoek (BOA) zal daarmee budget neutraal zijn.

De BOA werkt samen met maatschappelijke partners aan nieuwe huisvesting in Borculo. De eigenaar van het pand investeert, evenals de BOA zelf, een andere huurder en het Rijk door middel van de toegekende eenmalige specifieke uitkeringen lokale bibliotheekvoorzieningen 2023-2024. Voor het resterende investeringsbedrag in het gebouw en de inrichting zal de BOA een verzoek bij de gemeente neerleggen. Naar verwachting volgt er in het najaar van 2024 een voorstel in de gemeenteraad. We hechten aan een goede en brede bibliotheekvoorziening in Borculo als versterking van de sociale basis en positieve bijdrage aan Leef! Borculo.

Streekomroep

In de perspectiefnota van 2021 is voor 3 jaar (2021, 2022 en 2023) een incidentele bijdrage bestemd aan de lokale omroep ter versterking van de journalistieke kwaliteit en een verbetering van de continuïteit van de berichtgeving. De opdracht van het Rijk is om te komen tot streekomroepen. Onze lokale omroep heeft verzocht om naast de structurele bijdrage van € 30.500 de incidentele bijdrage uit 2021 t/m 2023 door te zetten (het richtsnoer- of normbedrag van het Rijk voor de lokale omroep bedraagt in 2024 € 1,57 per huishouden, Berkelland had 19.140 huishoudens in 2023).

Sporthal Ruurlo

Op 21 november 2023 heeft de gemeenteraad besloten om voor de nieuwe sporthal Ruurlo een totaalbedrag van €12,5 miljoen als uitgangspunt te nemen. Momenteel wordt er gewerkt aan een programma van eisen en daarbij een financieel besluit, naar verwachting worden deze in het najaar van 2024 naar de gemeenteraad gestuurd. De financiële consequenties zullen daarna opgenomen worden in de P&C cyclus. Bij een oplevering in 2028 zullen de kapitaalslasten pas in de meerjarenbegroting van 2029 zichtbaar worden.

Mogelijke besparingen

GALA vergoeding

In onze begroting hebben we lasten opgenomen die gedekt kunnen worden uit de specifieke uitkering GALA. Reguliere inkomsten kunnen daardoor gebruikt worden ter dekking van het tekort. In totaal gaat het om € 100.000.

WERKEN EN LEREN

Wat speelt er?

Participatiewet

Iedereen is van waarde en we willen dat iedereen een betekenisvol leven leidt. Deelname aan de samenleving via betaald werk is daarbij leidend en één van de meest effectieve manieren. In de uitvoering van de Participatiewet door Fijnder zien we opgaven, kansen en uitdagingen voor de lange termijn. Zo zien we op het gebied van de arbeidsmarkt kansen in sectoren zoals de zorg, de vrijetijdssector en bouw/-techniek. Het matchen van vraag en aanbod, onder andere uitgevoerd door het Werkgeversservicepunt Achterhoek (WSPA), is hierbij een uitdaging. Er liggen kansen om verbindingen te leggen tussen deze ontwikkeling en zorg, bijvoorbeeld op het vlak van mantelzorg/vrijwilligers.

Niet iedereen is in staat om betaalde arbeid te verrichten, bijvoorbeeld door ziekte of psychische problematiek. Dit is de zogenaamde 'meedoengroep', van wie betaald werk niet altijd verlangd kan worden. Deze inwoners willen we wel graag maximaal laten participeren in de samenleving. Dit kan op verschillende manieren, van dagbesteding tot onbetaald (vrijwilligers)werk. Deze doelgroep vraagt specifieke ondersteuning. Dit doen we zo lokaal mogelijk binnen onze gemeente. Fijnder is hiervoor een uitvoeringsorganisatie; een 'trampoline' die mensen moet helpen naar werk binnen onze gemeente. Onze lokale Berkellandse visie en aanpak moet aansluiten bij de regionale verdeelsleutel.

Armoedebestrijding

In de afgelopen jaren is het thema armoede op verschillende manieren meer op de agenda komen te staan. Er is in toenemende mate een kloof ontstaan in de inkomenspositie van inwoners, bijvoorbeeld ten gevolge van toegenomen huizenprijzen, de coronacrisis en de gevolgen van inflatie, meer specifiek de sterk gestegen energieprijzen. Dit vraagt om een andere zienswijze, een herbeoordeling van bestaande subsidierelaties en het maken van toekomstbestendige keuzes.

Het voorzien in het wettelijk minimuminkomen en het hierop aanvullende gemeentelijk minimabeleid is een taak van de gemeente en wordt door partners, zoals werkleerbedrijf Fijnder en de Stadsbank, uitgevoerd. Het leveren van maatwerk, vanuit de bedoeling van de wet, is een werkmethode die binnen onze Voormekaar teams steeds meer gemeengoed wordt. Dit wordt versterkt door Samen aan het Stuur, waarbij de gemeente eerstelijnsorganisatie is geworden en er in de uitvoering een nauwere samenwerking bestaat tussen Voormekaar en Fijnder. Op het gebied van schuldhulpverlening hebben we al de nodige stappen gezet. Vroegsignalering en de verbinding met onze vrijwillige en professionele hulpverleners staan stevig in de schoenen.

Onderwijshuisvesting

We zijn bezig met de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020-2036 (het IHP). Dit plan wordt dit jaar geactualiseerd en aan u voorgelegd. Gezien de prijsontwikkeling van de afgelopen periode (en ervaringscijfers van recente aanbestedingen) betekent dit dat de benodigde/geraamde investeringsbedragen (zoals opgenomen in het huidige IHP) flink zullen toenemen. Voor de uitvoering van fase 1 (tot 2024) is in de begroting dekking gevonden in de vrijvallende kapitaalslasten vanuit onderwijshuisvesting. Voor de uitvoering van fase 2 (2024 en verder) is echter geen ruimte/dekking in de begroting opgenomen (Er vallen ook nagenoeg geen kapitaalslasten meer vrij de komende periode). Daarom kiezen we er voor om de toekomstige investeringen in onderwijs te dekken uit de reserve onderwijshuisvesting. Deze is echter op dit moment niet voldoende om alle geplande investeringen in onderwijshuisvesting te bekostigen. Dat betekent dat we de komende jaren deze reserve moeten aanvullen met (incidentele) dotaties of toch ruimte zullen moeten vinden/vrijmaken om de kapitaalslasten voor onderwijshuisvesting te kunnen dekken. Mocht de benodigde financiële ruimte de komende perioden niet gevonden worden, dan betekent dat dat de plannen binnen het IHP worden opgeschoven in de toekomst.

Autonome ontwikkelingen

Loonkosten SW-medewerkers

Na de opheffing van het werkvoorzieningschap Hameland hebben wij de SW medewerkers in dienst genomen. De komende jaren bereiken ongeveer 30 medewerkers de pensioengerechtigde leeftijd en treden dan uit dienst. Enerzijds levert dit een besparing van loonkosten op, anderzijds zullen de opbrengsten uit detachering naar verhouding afnemen.

Huur onderwijsvoorziening

Voor het Voortgezet Speciaal Onderwijs op de 'Leostichting' huren we een sporthal. Door de nieuwe eigenaar is de huur fors verhoogd, waardoor we nu structureel tekort komen. Dit leidt tot een extra last van € 72.000.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Loonkosten SW	33	211	536	536
Detacheringsvergoeding	-13	-82	-208	-208
Huur onderwijsvoorziening	-72	-72	-72	-72
Meerjaren saldo	-52	57	256	256

Mogelijke besparingen

Bijdrage Fijnder

We kunnen overwegen om een stelpost op te nemen voor lagere kosten van Fijnder. De stelpost zou dan betrekking moeten hebben op een afwijking van de uitgangspunten voor in- en uitstroom, niet zozeer op bedrijfsvoeringskosten. We gaan voorlopig uit van € 100.000.

VEILIGHEID

Wat speelt er?

In de raadsbrief van april 2024 over de afronding van het traject Integraal Veiligheidsplan hebben wij de raad meegenomen in het proces om te komen tot jaarlijkse uitvoeringsplannen. Afgesproken is hierbij dat het opstellen van een uitvoeringsplan zal gebeuren voor de perspectiefnota zodat eventuele extra wensen in financiële zin daarin opgenomen kunnen worden. Een belangrijk onderdeel van het gesprek over het uitvoeringsplan 2025 is de uitkomst van de Veiligheidsmonitor, de enquête onder onze inwoners naar hun veiligheidsgevoel en beleving. De uitkomsten verwachten we pas half juli 2024 en kunnen daarom niet meer worden meegenomen voor de Perspectiefnota. Extra wensen en accenten zullen daarom in 2025 door keuzes binnen de bestaande formatie een plaats moeten krijgen.

Autonome ontwikkelingen

VNOG

Herverdeling inwonersbijdrage

Binnen de VNOG vindt een herverdeling van de inwonersbijdrage plaats. Dit leidt voor de eerste jaren tot een voordeel, in latere jaren is sprake van een nadeel.

Piket

De regeling voor piketdiensten en de daarbij behorende vergoeding is aangepast. Deze aanpassing leidt tot extra lasten van € 15.000.

Omgevingsdienst Achterhoek

Op basis van de begroting van de ODA stijgen de lasten in 2025 met €90.000.

De Staatssecretaris heeft in het kader van het Interbestuurlijk programma versterking VTH opdracht gegeven aan alle Omgevingsdiensten, dus ook de ODA, een plan van aanpak op te stellen om in 2026 te voldoen aan de robuustheidscriteria. De ODA kenmerkt zich door creativiteit, innovatief vermogen en doorpakken vanuit een efficiënte organisatie. In het plan van aanpak dat nu wordt opgesteld, verkend de ODA verschillende richtingen. Als de staatssecretaris vast blijft houden aan de robuustheidscriteria dan is een stijging van onze gemeentelijke bijdrage aan de ODA onvermijdelijk. De uiteindelijke ontwikkelrichting en de exacte omvang van de stijging zijn nog niet bekend. Indicatief nemen we nu vast een bedrag van €150.000 op in de perspectiefnota 2025 om deze ontwikkeling financieel het hoofd te kunnen bieden.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
VNOG	110	114	-40	-118
VNOG Piket	-15	-15	-15	-15
Omgevingsdienst Achterhoek	-90	-240	-240	-240
Meerjaren saldo	5	-141	-295	-373

ALGEMEEN BESTUUR EN BEDRIJFSVOERING

Nieuw beleid

80 jaar vrijheid

In 2025 is het 80 jaar geleden dat Nederland is bevrijd. Samen met de gemeenten uit de Achterhoek en Liemers en de Duitse grensstreek wordt een programma opgezet rond dit thema. Van ons wordt een bijdrage gevraagd van € 20.500.

Bode bus

Aanschaf-ervangen van dienstauto / bodebus € 35.000 ex btw

Aanschaf van een verlengde caddy met trekhaak ter vervanging van de huidige Bodebus (2005). De huidige dieselbus vertoont steeds meer gebreken en roest op verschillende plekken. Deze vervangen door een elektrische Caddy. Deze wordt ingezet voor diverse werkzaamheden en het vervoer van allerlei facilitaire en of ICT gerelateerde spullen. De extra lasten bedragen € 4.000 vanaf 2026.

Cofinanciering Regio-deal

Het Rijk heeft € 25 miljoen beschikbaar gesteld voor een nieuwe Regio Deal Achterhoek. De Regio Deal Achterhoek richt zich op vier centrale opgaven:

1. Versnelde vergrijzing en ontgroening;
2. Grote opgaven in het landelijk gebied;
3. Rem op de groei van het MKB en
4. Krapte op de arbeidsmarkt.

Van de deelnemende partijen aan de Regio Deal Achterhoek wordt gevraagd of zij de benodigde middelen voor cofinanciering garanderen. Van Berkelland wordt in eerste instantie een cofinanciering gevraagd van € 871.282. Hierdoor kan de gemeente deelnemen aan (regionale) projecten op de genoemde thema's. De gemeente betaalt uiteindelijk alleen voor projecten waar de gemeente ook deelneemt. We dekken deze cofinanciering voor 50% uit bestaande budgetten en voor 50% uit de Algemene reserve.

Mogelijke besparingen

Stelpost onderuitputting bedrijfsvoering

Op basis van de jaarrekeningen van de afgelopen jaren zien we dat we jaarlijks over houden op budgetten voor opleiding en salarissen als gevolg van vacatures. We kunnen in de begroting rekening houden met dit fenomeen door de lasten € 700.000 lager te ramen.

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Gevolgen jaarrekening

Gebouwen

De kosten voor het beheer en onderhoud van leegstaande gebouwen zijn in tegenstelling tot de verwachting niet af. We brengen de raming meer in overstemming met de werkelijkheid.

Toeristenbelasting

Bij de analyse van de jaarrekening is de eerste voorzichtige conclusie getrokken dat de raming voor de Toeristenbelasting structureel € 25.000 te laag is.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Gebouwen	-65	-65	-65	-65
Toeristenbelasting	25	25	25	25
Meerjaren saldo	-40	-40	-40	-40

Autonome ontwikkelingen

Areaaluitbreiding OZB

Doordat er weer gebouwd wordt zijn er ook meer objecten waarover OZB kan worden geheven. Vanaf 2022 houden we rekening met een toename van de opbrengst als gevolg van de uitbreiding van het areaal. Voor 2025 houden we rekening met een extra opbrengst van € 30.000.

Looncompensatie 25

De huidige CAO loopt tot 31 maart 2025. Voor 2025 houden we rekening met een stijging van de lasten conform de raming in de meicirculaire voor de loonstijging sector overheid. Voorlopig gaan we uit van 3,8%. Dit komt overeen met het door het Centraal Plan Bureau (CPB) gepubliceerde cijfer voor 2025.

Prijscompensatie 25

We gaan uit van de meest recente raming van het CPB voor het consumenten prijs indexcijfer. Het cijfer van maart 2025 is 2,8%.

Correctie algemene uitkering loon-prijscompensatie

Omdat we ramen in constante prijzen weten we dat we bij de overgang van constante naar lopende prijzen een deel loon/prijscompensatie krijgen.

Toeristenbelasting

In september 2023 is het tarief voor de toeristenbelasting vastgesteld voor 2025 tot en met 2030. Daarbij is sprake van een verhoging van het tarief met € 0,25. Dit leidt tot een extra opbrengst van € 90.000. Daarnaast zien we een stijging van het aantal overnachtingen. Dit leidt tot een extra inkomst van € 55.000.

Bedragen x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Areaal uitbreiding OZB	30	60	90	120
Looncompensatie 2025	-1.400	-1.400	-1.400	-1.400
Prijscompensatie 2025	-1.945	-1.949	-1.795	-1.717
Correctie algemene uitkering	3.400	3.400	3.400	3.400
Toeristenbelasting	145	145	145	145
Meerjaren saldo	230	196	350	428

Mogelijke besparingen

Onvoorzien

In de begroting is nog een raming opgenomen van onvoorzien van € 200.000. In de financiële verordening is dit naar beneden bijgesteld tot € 100.000.

Algemene uitkering

We kunnen er voor kiezen de landelijke ontwikkeling van de eenheden in de algemene uitkering meer te volgen. Doordat wij eenheden anders inschatten dan de landelijke ontwikkeling ontstaat bij de jaarrekening vaak een voordeel. We schatten in dat het € 200.000 kan opleveren.

Hybride geldlening

Zolang de hybride geldlening niet is afgelost kunnen we de rente inkomsten structureel ramen. De afgelopen jaren hebben we dit niet gedaan omdat er signalen waren dat de BNG voor aflossing zou kiezen. Op dit moment lijkt aflossing niet aan de orde mede naar aanleiding van de ontwikkelingen bij Credit Suisse. Het structureel ramen van de inkomst is daardoor mogelijk. Dit levert ongeveer € 500.000 op.

BIJLAGE 1: STAND VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN AFVAL EN RIOLERING

Wat speelt er?

Bij de nota Reserves en Voorzieningen 2023 zijn de reserves herschikt. Daarbij zijn nog 7 reserves in stand gebleven, waarvan 6 bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves zijn ingesteld om toekomstige lasten te kunnen dekken. De reserves zijn een spaarpot voor verwachte uitgaven. Dit betekent niet dat er concrete plannen zijn. Als er een concreet plan is hevelen we het benodigde bedrag over van de bestemmingsreserve naar de reserve Bestuurlijke claims. De werkelijke kosten worden vervolgens gedekt uit de reserve Bestuurlijke claims.

Overzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Stand 1-1-2023	Bestemming resultaat	Toevoeging	Onttrekking	Vermindering door afschrijving	Stand 31-12-2023
Algemene reserve	26.320					26.320
Bestuurlijke claims	31.635	7.740	12.685	24.099	4	27.957
Egalisatiereserve investeringen	8.746		115		234	8.627
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	7.237		395	1.250		6.382
Onderhoud wegen	759			569		190
Onderwijshuisvesting	6.659		10.104	115		16.648
Herstructurering	4.000			4.000		0
Nadelen decentralisaties	3.477			3.477		0
Sportvastgoed	0		9.439			9.439
Totaal	88.833	7.740	32.738	33.510	238	95.563

Meerjarenoverzicht reserves

Bedragen x € 1.000	Saldo 1-1-2024	Mutaties 2024	Verwacht saldo 31-12-2024	Mutaties 2025	Verwacht saldo 31-12-2025	Mutaties 2026	Verwacht saldo 31-12-2026	Mutaties 2027	Verwacht saldo 31-12-2027
Algemene reserve	26.320		26.320		26.320		26.320		26.320
Bestuurlijke claims	27.957	-8.505	19.452		19.452		19.452		19.452
Egalisatiereserve investeringen	8.627	-241	8.386	-241	8.145	-241	7.904	-241	7.663
Algemene reserve bouwgrond-exploitatie	6.382		6.382		6.382		6.382		6.382
Onderhoud wegen	190		190		190		190		190
Onderwijs-huisvesting	16.648	-2	16.646	-2	16.644	-2	16.642	-2	16.640
Sportvastgoed	9.439		9.439		9.439		9.439		9.439
Totaal	95.563	-8.748	86.815	-243	86.572	-243	86.329	-243	86.086

Meerjaren overzicht voorzieningen Afval en Riolering

Bedragen x € 1.000	Stand 1-1-2024	Mutaties 2024	Verwacht saldo 31-12-2024	Mutaties 2025	Verwacht saldo 31-12-2025	Mutaties 2026	Verwacht saldo 31-12-2026	Mutaties 2027	Verwacht saldo 31-12-2027
Voorziening Afvalstoffenheffing	774	-400	374	-400	-26	-400	-426	-400	-826
Voorziening groot onderhoud en vervanging riolering	6.791	286	7.077	286	7.363	286	7.648	286	7.934

